

Wprowadzenie

Procesy integracji europejskiej wywierają znaczący wpływ na życie społeczne, ekonomiczne i kulturowe poszczególnych krajów, regionów oraz układów lokalnych. Zmierzają do podnoszenia ich konkurencyjności w drodze rozwoju poszczególnych sektorów poprzez uniformizację działalności oraz rozwijanie swoistych cech struktur regionalnych. Równocześnie nawiązują do postępującego rozwoju cywilizacyjnego związanego z budową gospodarki opartej na wiedzy. Podstawową rolę odgrywa w nich odpowiednio przygotowany człowiek, który poznał współczesne reguły rozwoju oraz opanował umiejętność określania swojego miejsca w dynamicznie zmieniającej się przestrzeni. Dlatego we współczesnym świecie duże znaczenie ma kształtowanie postaw przedsiębiorczych, zarówno jednostek ludzkich, władz samorządowych, działaczy organizacji pozarządowych oraz instytucji, jak i społeczności. Człowiek przedsiębiorczy, reprezentujący określone profesje, nie tylko stymuluje złożone procesy rozwoju, lecz także nimi kieruje. Jest również zdolny do stawiania nowych celów strategicznych i skutecznego ich realizowania w zmieniających się warunkach lokalnych, regionalnych, krajowych czy międzynarodowych przy pomocy określonych środków i właściwie dobranych metod.

W tym szczególnie aktualnym nurcie badań zawiera się problematyka kolejnego, szóstego już tomu serii „Przedsiębiorczość – Edukacja”, noszącego tytuł *Przedsiębiorczość w warunkach integracji europejskiej*. Poruszyliśmy w nim zagadnienia związane z: kształtowaniem przedsiębiorczości oraz rozwoju małych i średnich podmiotów gospodarczych w warunkach integracji europejskiej, regionalnymi i lokalnymi uwarunkowaniami rozwoju przedsiębiorczości, rolą funduszy unijnych w rozwoju przedsiębiorczości, kształtowaniem się przedsiębiorczości w turystyce, a także edukacją przedsiębiorczości. Autorami poszczególnych artykułów są przedstawiciele krajowych ośrodków akademickich oraz instytucji samorządowych, którzy podejmują prace badawcze i działania aplikacyjne dotyczące edukacji oraz zajmują się pobudzaniem rozwoju przedsiębiorczości w układach lokalnych i regionalnych instytucji pozarządowych, oraz czynni nauczyciele, którzy prowadzą zajęcia z podstaw przedsiębiorczości.

W niniejszym tomie zaprezentowaliśmy modelowe ujęcie rozwoju przedsiębiorczości w warunkach integracji europejskiej, zwracając uwagę na różne skale otoczenia, uwarunkowania wewnętrzne oraz zachodzące między nimi relacje (Z. Ziolo). Ukazaliśmy też rolę zasobów intelektualnych jako czynnika pobudzającego procesy rozwoju w integrującej się Europie (M. Borowiec). Dobrymi wzorami do pobudzania rozwoju działalności gospodarczej są kraje europejskie, dlatego przytoczyliśmy badania dotyczące potencjału badawczo-rozwojowego jako elementu rozwoju przedsiębiorczości w tych krajach (W. Gierańczyk). W tomie zamieściliśmy też artykuły odnoszące się do stwarzania przez m.in. ponadnarodowe korporacje przemysłowe możliwości powiązań kooperacyjnych dla małych i średnich przedsiębiorstw i istotnego zagadnienia, jakim jest poznanie procesów rozwojowych tych korporacji (W. Kilar, P. Lizak). Procesy integracji europejskiej stwarzają także nowe możliwości unowocześnienia technologicznego przedsiębiorstw (D. Janczewska). Może to być jednym z ważniejszych czynników podnoszenia konkurencyjności krajowych przedsiębiorstw (R. Repetowski) lub prowadzić do ich upadłości (A. Tokarski). Jak wykazujemy, podstawową rolę w nasilającym się procesie integracji odgrywają zasady związane z etyką biznesu, które powinny przyczynić się do ograniczania zjawisk patologicznych w działaniach biznesowych (T.T. Brzozowski).

Dzięki postępującej integracji europejskiej wzrosła liczba indywidualnych podmiotów gospodarczych reprezentujących sektor małych i średnich przedsiębiorstw. Wskazują na to: analiza efektywności ekonomicznej przedsiębiorstw (P. Filip), wykorzystanie nowych technik analizy finansowej (K. Bauer) czy analiza zachowań krajowych firm (M. Włodarczyk, J. Janzewski, M. Bisikiewicz).

Podstawowe znaczenie w aktywizacji gospodarczej układów lokalnych i regionalnych ma kształtowanie się postaw przedsiębiorczych ludności i rozwój działalności gospodarczej. Potwierdzają to badania poświęcone rozwojowi potencjału przedsiębiorczego (J. Strojny), warunkom tworzenia sieci współpracy w układzie regionalnym (J. Cebulak) oraz zmianom atrakcyjności przestrzennej dla lokalizacji indywidualnych podmiotów gospodarczych (E. Baran), w tym na terenie małych miast (I. Kopacz). Inne warunki do rozwoju indywidualnej działalności gospodarczej stwarzają specjalne strefy ekonomiczne (P. Czaplinski, P. Klimczak) i obszary przygraniczne (S. Dorocki). Przyjmujemy, że rozwój przedsiębiorstw nie może oddziaływać negatywnie na poszczególne elementy środowiska przyrodniczego i powinien nawiązywać do uwarunkowań ekologicznych układów lokalnych, regionalnych czy krajowych (M. Huczek). Jak pokazujemy, ważną rolę w kształtowaniu racjonalnych warunków rozwoju przedsiębiorczości odgrywają też władze samorządowe, które powinny eliminować niekorzystne praktyki (m.in. korupcyjne) występujące w układach lokalnych (B. Pytko), a także wpływać na racjonalne rozmieszczenie instytucji usługowych (P. Brezdeń, W. Spallek).

Podstawowym czynnikiem rozwoju przedsiębiorczości są zasoby kapitałowe i finansowe ludności, które mogą być zwiększone dzięki funduszom unijnym. Fundusze te, przeznaczone szczególnie dla małych i średnich przedsiębiorstw, umożliwiają podejmowanie działalności gospodarczej w układach lokalnych i regionalnych (J. Pach, M. Solińska, M. Tokarski, D. Murzyn, A. Buś-Bidas, G. Voss) oraz uaktywniają procesy rewitalizacji obszarów zdegradowanych (N. Grad, K. Świerczewska-Pietras).

Przyjeliśmy, że ważnym czynnikiem pobudzania lokalnej gospodarki jest wykorzystanie jej atrakcyjności przyrodniczej i kulturowej do rozwoju turystyki. Działalność ta ma też duże znaczenie społeczne. Pozyskane na nią środki z Europejskiego Funduszu Społecznego umożliwiły rozpoczęcie kształcenia w zakresie przygotowywania kadr dla turystyki i rekreacji (W. Warcholik). Równie istotne są badania dotyczące coraz popularniejszego wypoczynku w gospodarstwach agroturystycznych (J. Feczko) oraz nowych strategii rozwoju instytucji i przedsiębiorstw z tej branży (B. Wójtowicz). Rozwinięta turystyka staje się ważnym sektorem gospodarczym wielu krajów, w tym także odległych regionów, które odznaczają się dogodnymi połączeniami transportowymi ze światowymi centrami wzrostu (R. Rettinger, P. Staszak).

Ważnym zagadnieniem dla rozwoju przedsiębiorczości pozostaje doskonalenie procesów edukacyjnych z tego zakresu. Wskazują na to przytoczone przez nas założenia i wstępne wyniki europejskiego projektu badawczego realizowanego w Instytucie Geografii UP w Krakowie (S. Kurek, T. Rachwał). Istotne jest też doskonalenie treści, form i metod nauczania przedsiębiorczości w procesie edukacyjnym, w którym uwzględnia się możliwości rozwoju działalności gospodarczej w warunkach integracji europejskiej i zmienności rynków (H. Wąsik, K. Dąbrowski, A. Pradela, Z.J. Ożdżyński, I. Szypuła, K. Sowisłok, A. Dwojak, W. Osuch).

Mając na uwadze ważne zadanie, jakim jest kształtowanie przedsiębiorczych postaw wśród naszego społeczeństwa, zapraszamy zainteresowane osoby i instytucje do dzielenia się swoimi doświadczeniami w tym zakresie na łamach kolejnych tomów naszej serii.